

Barnombudsmannen – alla barns och ungas företrädare

I Sverige har alla barn och unga upp till 18 år en egen företrädare som kallas för barnombudsman. Barnombudsmannen heter Fredrik Malmberg och han arbetar för att det ska bli verklig förändring för de barn och unga som har det svårt.

Hos Barnombudsmannen är vi ungefär 20 personer som arbetar med barns och ungas rättigheter. Vi informerar om barnkonventionen, undersöker hur den fungerar i samhället, och kommer med förslag på hur man kan förbättra för barn och unga.

Barnombudsmannen har ofta kontakt med barn och ungdomar för att ta reda på vad de tycker i olika frågor. Vi har ett expertråd med ungdomar som själva bor eller har bott på HVB-hem och särskilt ungdomshem. Den kunskap vi får från barn och unga för vi vidare till regeringen och andra som bestämmer.

Vill du tala med en vuxen kan du vända dig hit!

Om du vill tala med en vuxen om hur du har blivit behandlad på hemmet finns det flera ställen som du kan vända dig till för att få stöd och hjälp. Är du osäker på vem du ska vända dig till, hör av dig till den som verkar mest rätt. Ingen fråga är dum eller konstig!

Vuxna som har ansvar för dig och det hem du bor på

Om du tycker att du har blivit felaktigt behandlad på det hem där du bor kan du prata med chefen på ditt hem. Chefen ska lyssna på dig och se till att det blir bra för dig.

Om du inte trivs eller tycker att hemmet inte passar för dina behov kan du ringa din socialsekreterare hos kommunens socialtjänst.

Du kan även vända dig till socialkonsulenten/inspektören på Socialstyrelsen som har ansvar för tillsynen på ditt hem. Dit kan du vända dig oavsett hur lång tid som gått sedan händelsen.

Namn, adresser, e-postadresser och telefonnummer till dessa vuxna ska personalen på ditt hem fylla i åt dig i ditt exemplar av den här foldern.

Vuxna som lyssnar på din berättelse

BRIS

Till BRIS 116 111 kan alla under 18 år ringa och prata med en vuxen om vad som helst. Det är gratis och ditt nummer syns inte på våra telefoner. Man kan inte heller se på telefonräkningen att du har ringt. Däremot kan du själv behöva rensa i samtalslistan efteråt, om du inte vill riskera att numret till BRIS 116 111 syns bland senast uppringda nummer. Du behöver inte tala om vem du är och du bestämmer själv vad du vill prata om. Behöver du mer hjälp av oss, be att få prata med ett BRIS-ombud.

BRIS har öppet måndag–fredag kl 15–21 och lördag–söndag kl 15–18.

På BRIS webbplats www.bris.se kan du också skriva till en vuxen via BRIS-mejlen eller chatta i BRIS-chatten. Ingen kan se vem du är, men du behöver registrera ett användarnamn.

Barnombudsmannen

Du kan ringa till oss på telefonnummer 08-692 29 54 eller e-posta till info@barnombudsmannen.se. Vi kan berätta om rättigheterna i barnkonventionen. Vi vet vart du kan vända dig för att överklaga ett beslut eller få hjälp med det som du funderar på.

E-post läser vi varje dag men det kan ibland ta några dagar innan du får svar. När du ringer kan du vara anonym. Men det är viktigt att veta att om du berättar att du far illa och vem du är kan vi vara skyldiga att berätta för socialtjänsten om din situation.

Akuta situationer SOS Alarm

Om något allvarligt händer och du behöver hjälp fort ska du ringa SOS Alarm på telefonnummer 112.

Dessa uppgifter ska personalen på hemmet fylla i åt dig

Chefen

Namn: .....

Adress: .....

E-post: .....

Telefon: .....

Socialsekreteraren i din kommun

Namn: .....

Adress: .....

E-post: .....

Telefon: .....

Socialkonsulent/inspektör hos Socialstyrelsen

Namn: .....

Adress: .....

E-post: .....

Telefon: .....

Dina rättigheter

Barnombudsmannen

Postadress: Box 22106, 104 22 Stockholm

Besöksadress: Norr Mälärstrand 6

Telefon: 08-692 29 50

Fax: 08-654 62 77

E-post: info@barnombudsmannen.se

Webbplats: www.barnombudsmannen.se

ISBN 978-91-87448-69-0

I samarbete med

Hej!

Vi är ungdomar med lång erfarenhet av att vara placerade på särskilda ungdomshem. Tillsammans är vi Barnombudsmannens expertråd. Vi har hjälpt Barnombudsmannen att göra denna folder om dina rättigheter. Den är till dig som är placerad på ett HVB-hem.

På hemmet ska du anpassa dig till en helt ny miljö att leva och växa upp i. Du har många nya människor omkring dig att lära känna och leva tillsammans med. Det kan ibland vara svårt att veta vad som är okej och inte på hemmet. Vi vet hur förvirrad man kan känna sig emellanåt. Vi kommer ihåg vilka frågor vi hade: Vad har jag egentligen för rättigheter? Vad kan de vuxna bestämma?

Även om du är placerad och måste rätta dig efter vissa regler har du samma rättigheter som alla andra ungdomar! I denna folder kan du läsa om vilka regler som gäller och vart du kan vända dig om du inte tycker att din tillvaro på hemmet fungerar på ett sätt som är bra för dig. Vi berättar också om dina rättigheter. Stå alltid på dig!

Vänliga hälsningar från

Betty, Dony och Maria i Barnombudsmannens expertråd

Du har rättigheter!

Nästan alla länder i världen har kommit överens om regler som ska gälla för barn. Dessa regler finns nedskrivna i FN:s konvention om barnets rättigheter som den egentligen heter. Alla barn och ungdomar upp till 18 år har samma rättigheter enligt barnkonventionen. Det innebär att du har rätt att bli behandlad som alla andra. Ingen får diskrimineras. Det spelar ingen roll vad du har för familj och bakgrund, om du tidigare begått brott, missbrukat alkohol eller droger, om du lider av en psykisk sjukdom, vilket land du kommer ifrån, vilket språk du talar, vad du tror på, om du är tjej eller kille, vilken sexuell läggning du har, om du har något funktionshinder eller var i landet du bor.

Rätt att må bra och känna dig trygg

Du har rätt till särskilt skydd om du inte kan bo hemma

Du har rätt att känna dig trygg och få särskilt skydd om du inte kan bo hemma just nu eller för en längre tid. De som bestämmer över vården av dig ska alltid tänka på vad som är bäst för just dig. Personalen som arbetar på hemmet där du bor ska bry sig om och ta hand om dig. De ska hjälpa dig när du behöver hjälp. De ska få dig att trivas och utvecklas under den tid som du bor på hemmet. Den vård som du får ska ses över av socialnämnden, var sjätte månad.

- **Vad händer om du rymmer?** Om du rymmer från hemmet där du bor kommer personalen att leta efter dig. Om de inte hittar dig och du vårdas enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) kan socialnämnden bestämma att du ska efterlysas. Polisen kommer då att leta efter dig. Det är endast polisen som har rätt att lyfta in dig i polisbilen eller på hemmet med tvång. Allra helst ska någon som arbetar på socialtjänsten följa med dig tillbaka till hemmet. Om du vårdas enligt socialtjänstlagen (SoL) kommer personalen att berätta för socialtjänsten att du har rymt. När du kommer tillbaka till hemmet vill oftast de vuxna tala med dig om vad som hände. På mötet kan personal från hemmet, socialtjänsten och din mamma eller pappa vara med.

Ingen får göra dig illa

Du har rätt till skydd mot alla former av våld, övergrepp, misshandel och utnyttjande oavsett var du befinner dig eller bor. Ingen får slå dig, utnyttja dig, kränka dig, förnedra dig eller säga fula saker till dig.

- **Får personalen låsa in dig?** Nej. Personalen får aldrig låsa in dig på hemmet. De får inte ta dina ytterkläder eller skor eller på annat sätt hindra dig från att lämna hemmet.

Du har rätt att må bra och få sjukvård

Du har rätt att få bästa möjliga hälsa och sjukvård.

- **Om du tar droger, vad händer då?** Personalen får inte tvinga dig att lämna urinprov. Men om de tror att du är påverkad av droger kan de be dig att lämna ett urinprov. Skälet måste alltid vara att se till ditt bästa, din hälsa och säkerhet. Det kan vara en förutsättning för din vård.

Personalen får inte heller kroppsvisitera dig eller begära att du ska ta av dig dina kläder. De kan be dig att skaka ur dina kläder om de misstänker att du har droger på dig. Skälet måste alltid vara att se till ditt bästa, din hälsa och säkerhet. Du har alltid rätt att täcka din kropp på något sätt om det är nödvändigt att du tar av dig kläderna. När du duschar har du alltid rätt att göra det ensam.

Rätt till inflytande

Du har rätt att komma till tals och påverka

Du har rätt att få komma till tals. Vuxna ska lyssna på dig och du ska kunna påverka ditt liv. Du har rätt att fritt uttrycka vad du tycker och känner i alla frågor som rör dig. Vuxna ska ta hänsyn till dina åsikter utifrån din ålder och din mognad. Du har också rätt att få information på ett sätt som du förstår så att du kan bilda egna åsikter. Du har rätt att vara delaktig i det som beslutas om dig.

- **Får de vuxna bestämma över vården av dig utan att tala med dig?**

Om du är yngre än 15 år ska de vuxna lyssna på dig. Men ibland måste de fatta beslut mot din vilja för att du inte ska ta skada. Om du har fyllt 15 år har du rätt att själv föra din talan. Du har alltid rätt att få information om hur vården av dig är planerad.

Du har rätt att kontakta media

Du har rätt till yttrandefrihet och att söka information. Du har rätt att sprida dina tankar och åsikter genom tal, skrift eller konst. Yttrandefrihet innebär att du har rätt att prata med journalister från tidningar, radio och tv. Du har rätt att själv kontakta olika medier för att uttrycka dina åsikter. Media ska skydda barn och ungdomars integritet och vara försiktiga om de intervjuar dig, men det är ingen garanti för att det du berättar hanteras på ett sätt som är bra för dig. Du har rätt att få veta vad som händer i världen genom olika kanaler såsom internet, dagstidningar, radio och tv, utom i de fall din vård kräver att du skyddas från internet.

Du har rätt till utbildning

Du har rätt att få gå i skolan. Utbildningen ska förbereda dig för ett ansvarsfullt liv och hjälpa dig att utvecklas. Det är viktigt att du känner att du lär dig något i skolan. Du har rätt att tycka till om din utbildning. Grundskolan är och ska vara gratis, obligatorisk och tillgänglig för alla. Du har rätt att få undervisning i alla ämnen. Du ska också ha möjlighet till utbildning efter gymnasiet. Studievägledning och yrkesorientering ska vara tillgänglig för alla.

Frihet

Du har rätt att vara med din familj

Ingen får tvinga dig att skiljas från dina föräldrar, utom i de fall det är nödvändigt för att du ska ha det bra. Du har lika stor rätt att träffa båda dina föräldrar, även om en av dem kanske inte har vårdnaden om dig. Men en domstol kan också bestämma att det inte är bra för dig att träffa den föräldern. Även om du har en mamma eller pappa i häkte eller fängelse har du samma rätt att få träffa henne eller honom. På varje häkte och fängelse finns det ett barnombud som kan hjälpa dig att hålla kontakten med din förälder.

- **Får du själv bestämma när och hur ofta du ska träffa dina föräldrar?**

Både ja och nej. För dig som är placerad på hem finns det ofta särskilda regler och bestämmelser kring detta. Utgångspunkten är att du har rätt att regelbundet träffa din familj och prata med dem i telefon, om det inte är dåligt för dig på något sätt. Det kan finnas ett avtal hos socialtjänsten eller en dom som säger hur ofta du har rätt att träffa en förälder eller att du ska ha ett övervakat umgänge med en förälder.

Om du vårdas enligt LVU och det är nödvändigt med hänsyn till den vård du får kan socialnämnden bestämma hur ofta du ska få träffa dina föräldrar. Socialnämnden kan också bestämma att dina föräldrar inte ska få veta var du bor.

Minst var tredje månad ska socialnämnden ta ställning till om det som de har bestämt ska fortsätta att gälla.

- **Får du ta emot besök?** Ja, med vissa villkor. När du träffar din familj har ni rätt att vara ostörda om det inte finns ett avtal eller en dom om övervakat umgänge med någon av dina föräldrar. Dina kompisar eller andra viktiga personer i ditt liv får komma och hälsa på dig. Men du måste kolla att det går bra för de andra ungdomarna och personalen samt att det finns plats för besöket på hemmet.

- **Får personalen bestraffa alla om en gör fel?** Nej. Personalen får exempelvis inte ta din och alla andra ungdomars telefoner eller göra något annat som drabbar alla bara för att en person inte har skött sig eller gjort något otillåtet. Det kallas för kollektiv bestraffning och är förbjudet.

Du har rätt till en rolig fritid

Du har rätt att ha en rolig fritid med meningsfulla saker att göra. Du har rätt att få uttrycka dig genom konstnärliga aktiviteter.

Rätt till privatliv

Du har rätt till ett privatliv

Ingen får öppna eller läsa dina brev, din e-post eller lyssna på dina telefonsamtal. Dina brev och dagböcker är dina privata ägodelar. Du har rätt att vara ifred och vara på ditt rum om du vill. Du har rätt att ha egna tankar och känslor som bara du känner till. Du har rätt till vila.

- **Får du ringa vem du vill och när du vill utan att någon lyssnar?** Ja, men det finns undantag. Du har alltid rätt att ringa till din socialsekreterare eller annan myndighetsperson utan att någon lyssnar på samtalet.

Om du vårdas enligt LVU kan socialnämnden begränsa din rätt att prata i telefon med din mamma eller pappa, men endast om de anser att det är nödvändigt för din vård. Ingen kan förbjuda dig att ringa och sms:a dina kompisar. I undantagsfall kan personalen lyssna på dina telefonsamtal till din familj eller kompisar, men endast om de bedömer att samtalet innebär en risk för att du utsätts för något som kan skada dig.

Personalen kan bestämma att du ska lämna ifrån dig din mobiltelefon om de anser att din användning av telefonen är skadlig för dig.

- **Får personalen läsa dina brev?** Nej. Personalen får bara sitta med när du öppnar dina brev om de tror att det finns droger i brevet eller något annat som kan vara skadligt för dig. De får däremot aldrig läsa breven. Du har rätt att skriva och läsa brev ostört.

Rätt att vara den du är

Du har rätt att vara den du är

Du har rätt till din identitet. Du har rätt att behålla och utöva din etniska, kulturella, språkliga eller religiösa tillhörighet. Du har rätt till det kön du upplever att du har och till din sexuella läggning. Du är också fri att skapa en egen identitet genom att lyssna på en viss musik, ha en viss klädstil eller tillhöra en viss grupp. Allt är okej så länge du inte kränker någon annan.

- **Får vuxna hålla din bakgrund och historia hemlig för dig?** Nej. Du har rätt att få veta vad som hände dig när du var liten, var du har bott, vem som har haft vårdnaden om dig och varför viktiga saker har beslutats om dig. Du har rätt att läsa den information som finns om dig i journaler och register. Personalen ska förklara för dig varför du bor på hemmet, hur länge du ska bo på hemmet och vad som kommer att hända sedan när de har information om det.

Du har rätt att tro

Du har rätt att tro på vilken gud du vill, eller att inte tro på någon gud alls. Dina föräldrar eller den som har vårdnaden om dig får utifrån sin tro vägleda och hjälpa dig på ett sätt som de anser är bra för din utveckling. Men du väljer alltid själv vad du vill tro på och hur du vill utöva din tro. Du har även rätt att själv välja politisk uppfattning, hur du ser på viktiga frågor som miljön och hur du vill leva ditt liv när det gäller vilken kost du äter.

